

Vyjádření oponenta ke Konceptci revize vzdělávací oblasti (zadání a vzor)

Základní informace:

Koncepce revize vzdělávacích oblastí (dále jen “Konceptce”) byly vytvořeny jako podklad pro budoucí aktualizaci a inovaci rámcových vzdělávacích programů pro základní vzdělávání. Členové pracovní skupiny vzdělávací oblasti při tvorbě Konceptce vycházeli ze zadání¹ a návrh odevzdali k internímu připomínkování 30. listopadu 2022. Po zapracování připomínek vznikla verze 2, která je určena k oponentnímu vyjádření.

Smyslem je poskytnout tvůrcům zpětnou vazbu z pohledu odborníků z praxe v příslušném oboru. Podněty z oponentního vyjádření budou do Konceptcí zapracovány a vzniknou verze ke zveřejnění na webu <https://velke-revize-zv.rvp.cz/>. Konceptce se budou zveřejňovat včetně vyjádření oponenta.

Zadání:

Vyjádření, prosím, strukturujte formou odpovědí na níže uvedené otázky - buď jako odpověď na každou otázku zvlášť, nebo jako souvislý text odpovídající na dané otázky v každé ze 3 uvedených částí.

Buďte, prosím, co nejvíce konkrétní, pokud je to účelné, a své názory formulujte věcně. Očekávaný rozsah vyjádření je 2-3 strany textu.

Posouzení textu

U každé odpovědi na zadanou otázku v Konceptci posuďte:

1. Reaguje odpověď na zadanou otázku? (ano / ne zcela – uveďte v čem)
2. Jsou odpovědi srozumitelné
 - a. pro učitele základních škol bez příslušné aprobace?
 - b. odbornou veřejnost se znalostí oboru (učitelé s aprobací, didaktici VŠ)?
3. Jsou informace a formulace odborně a terminologicky přesné? (uveďte konkrétně, v čem spočívají nepřesnosti)

Posouzení obsahu

4. V čem je Konceptce **inovativní**? Reaguje Konceptce na **aktuální trendy a vývoj daného oboru/oblasti**? (z pohledu vývoje didaktiky nebo z pohledu vývoje příslušné vědní disciplíny)
5. Co na Konceptci **oceňujete**?
6. Jaké otázky by bylo vhodné ještě v Konceptci **dořešit**? Co v Konceptci **chybí**?
7. Na jaká **rizika** jste v textu Konceptce narazili?

Doporučení

8. Uveďte Vaše doporučení, připomínky, náměty a komentáře pro další práci s Konceptcí.

¹ text zadání najdete v příslušné složce pro oponenty na MS Sharepoint

Vyjádření oponenta

Koncepce revize vzdělávací oblasti (název): OBLASTI UMĚNÍ A KULTURA

Oponent: Zdenka Brungot Svíteková

V první řadě bych ráda vyjádřila poděkování autorskému týmu za důkladně odvedenou práci na návrhu koncepce. Přikládám postřehy a myšlenky z pozice oponenta s respektem k odvedené práci.

Čím je podle vašeho názoru vzdělávací oblast specifická vůči ostatním vzdělávacím oblastem a v čem je důležitá/zásadní pro všeobecný rozvoj žáků (jejich znalosti, dovednosti, postoje a hodnoty)?

1. Reaguje odpověď na zadanou otázku? (ano / ne zcela – uveďte v čem)

Ne zcela, z textu nečtu vymezení specifickosti vůči ostatním vzdělávacím oblastem.

2. Jsou odpovědi srozumitelné
 - a. pro učitele základních škol bez příslušné aprobace? - ano
 - b. odbornou veřejnost se znalostí oboru (učitelé s aprobací, didaktici VŠ)? - ano

Posouzení obsahu

3. Co na Konceptci **oceňujete**? V následujícím textu jsou to vyznačená slova, která považuji za zásadní: “nalézání **vazeb** mezi druhy umění na základě společných témat, **schopnosti vcítit se** do kulturních **potřeb** ostatních lidí a jimi vytvořených **hodnot** a přistupovat k nim s vědomím **osobní účasti**”
4. Jaké otázky by bylo vhodné ještě v Konceptci **dořešit**? Co v Konceptci **chybí**?
5. Na jaká **rizika** jste v textu Konceptce narazili?

V následujícím úseku textu mně zaujali barevně zvýrazněné části:

Cílem oblasti je **rozvoj vnímavosti žáka** pro **esteticky poučené** osvojování a proměňování světa, rozvoj komunikace, spolupráce, tolerance a utváření společenství (v rovině třídy, školy, ale také širší komunity, obce a regionu). V tomto procesu dochází k podpoře tvořivosti, **citlivosti žáka vůči uměleckému dílu** a jeho prostřednictvím k sobě samému i k okolnímu světu.

jak má čtenář vnímat slovo estetický?

- *soubor principů, které se zabývají povahou a oceňováním krásy?*

- *obor filozofie, který se zabývá principy krásy a uměleckého vkusu.*

Zde pro mně rezonuje riziko redukce umění a kultury na kategorii estetická - krásy. Umění a kultura formuje jedince, v mém pojmání, v mnohem širších souvislostech než termín “estetický” evokuje.

Případně se přesouváme do oblasti filosofie, nebo teorie umění.

citlivost vůči uměleckému dílu

Zde mi chybí slovo tvorba, proces. Umění je víc než jen finální dílo. Riziko redukce umění na produkt/objekt, opomíjení tvorby, procesu vzniku, které jsou (v současnosti) stejně důležité a zásadní pro výstup, tj dílo.

Jaké současné vývojové trendy vzdělávací oblasti a souvisejících vědních oborů (v zahraničí i v ČR) považujete za inspirativní a přínosné pro všeobecný rozvoj žáků a jejich vzdělávací potřeby a měly by být promítnuty do revidovaného RVP ZV?

Z takto koncipovaného textu “vybraných příkladů” mi chybí, i v nastolené krátkosti, co taneční a pohybová výchova kultivuje. Text ji redukuje na “prožitok a praktické učení”, přičemž u jiných oborů uvádí metody, přínosy gramotnosti, nebo inspirativního kontextu jiných krajín. Pohyb kultivuje nejen prožitok, ale i intelekt, kognici, je uplatňován v běžném životě a přispívá ke kultivaci dnes vysoko vyzdvihované potřeby wellbeing v školském prostředí. Důraz na prožitok a praktické učení vnímám jako zastaralé/klišé vnímání toho, co tanec a pohyb nabízí.

Existují metody i pro TPV (nejen pro hudební, či dramatickou výchovu), inspirativní systémy v zahraničí pro TPV, všestranně rozvíjí gramotnosti pro běžný život

Jak se v současném pojetí vzdělávací oblasti promítají stěžejní témata HSR (kompetenční a gramotnostní pojetí, průřezová témata, individualizace výuky aj.), v čem jsou naopak tato témata zohledněna nedostatečně?

1. Reaguje odpověď na zadanou otázku? (ano / ne zcela – uveďte v čem)
2. Jsou odpovědi srozumitelné
 - a. pro učitele základních škol bez příslušné aprobace? - ano
 - b. odbornou veřejnost se znalostí oboru (učitelé s aprobací, didaktici VŠ)? - ano

Jaké překážky je třeba překonat při modernizaci vzdělávací oblasti, zlepšení návaznosti jednotlivých vzdělávacích stupňů, provázání vzdělávací oblasti s ostatními vzdělávacími oblastmi a obory, provázání s klíčovými kompetencemi, gramotnostmi a průřezovými tématy?

text artikuluje zásadní:

- **podhodnocení významu oblasti v kurikulu** a s tím související **nízká časová dotace v učebních plánech**.
- střídání oborů v průběhu školní docházky žáka, které může způsobit **přerušování žádoucí kontinuity**
- Nevyjasněná je **integrace vzdělávacích obsahů** a způsob realizace doplňujících vzdělávacích oborů
- rizikem určitá **konzervativnost** škol. neexistující metodické materiály pro ně
- **nízká připravenost pedagogů**,

1. Reaguje odpověď na zadanou otázku? (ano / ne zcela – uveďte v čem) ano
2. Jsou odpovědi srozumitelné
 - a. pro učitele základních škol bez příslušné aprobace? ano
 - b. odbornou veřejnost se znalostí oboru (učitelé s aprobací, didaktici VŠ)? ano
3. Jsou informace a formulace odborně a terminologicky přesné? (uveďte konkrétně, v čem spočívají nepřesnosti) ano

Co a proč je potřeba ve vzdělávací oblasti změnit (například redukovat, doplnit, přeformulovat, přesunout, uvést do souladu HSR)? Jaké řešení navrhuje?

skvělý text

mám dotaz k formulaci “*zdůrazňovat význam rozvoje emocionality žáků – jejich wellbeingu*”
emocionalitou je myšlena “*emoční gramotnost*”? tj schopnost vyznat se ve svých pocitech, umět je rozeznávat, pojmenovávat, pracovat s nimi a regulovat sebe?
Považuji za důležité to v textu upřesnit.

Rovněž vidím velké riziko u zkratky rozvoj emocionality = wellbeing. V textu je to pro mě matoucí a zavádějící.

V dokumentech, které jsem dostala k dispozici jsem definici termínu buď přehlédla, nebo absentuje. Našla jsem (rychlý search) následující:

Wellbeing je kombinací:

- našeho nadšení pro to, co nás naplňuje a co máme možnost dělat každý den,
- naší potřeby navazovat a žít kvalitní vztahy,
- potřeby bezpečnosti a stability našich financí,
- úroveň našeho duševního a fyzického zdraví a celkové fyzické kondice a
- naší sounáležitosti se sociálním prostředím, ve kterém se pohybujeme.

Klíčové elementy wellbeing jsou:

- **Smysluplnost (purpose):** Potřebujeme v životě dělat něco smysluplného, co nás v životě naplňuje, a to nejlépe každý den. Nezáleží na tom, zda se jedná o oblast práce, školy, rodiny nebo našich koníčků, podstatné je, že vidíme smysl v činnosti a jsme motivováni dosahovat svých cílů.
- **Vztahy (social):** Kvalita našich vztahů je extrémně důležitá pro naše zdraví a celkovou životní pohodu. Každý den potřebujeme strávit v interakci s druhými alespoň 6 hodin, abychom omezili stres a zvyšovali naši životní pohodu.
- **Finance (financial):** Zvládání vlastní ekonomické situace, finanční stabilita a dostatek peněz nám umožňují každý den dělat to, co chceme.
- **Zdraví (physical):** Celkové duševní a fyzické zdraví, množství energie, umožňující každodenní plnění úkolů. Díky pravidelné fyzické aktivitě a zdravé stravě můžeme omezit únavu a být spokojenější.
- **Společnost (community):** Naše sounáležitost a zapojení se do života v prostředí, ve kterém se pohybujeme. Dárcovství, dobrovolnictví, vzdělávání druhých nebo jejich ošetřování, to vše nás naplňuje pozitivními emocemi a uspokojuje potřebu sounáležitosti.

Jaké navrhuje změny, aby do vzdělávací oblasti byly optimálně promítnuty klíčové kompetence, základní a oblastní/oborové gramotnosti a průřezová témata?

Velice v textu oceňují následovné:

- Je zapotřebí pracovat jak s oběma „póly“ činnostních aktivit (jak v rovině receptivní, tak produktivní) a tvůrčího procesu, tak s kulturním kontextem. Významnou změnou pro naplnění vzdělávacích obsahů oblasti UaK musí být provázání výuky s nabídkou paměťových a dalších kulturních a vzdělávacích institucí (galerie, muzea, koncertní sály, divadla, kina, ad.)
- pracovat s **oborovými gramotnostmi “usazenými” v teorii a praxi**
- možnost vazby vzdělávací oblasti na obecnou sémiotickou gramotnost.
- významný **interdisciplinární (transdisciplinární) potenciál**
- Díky vlastní umělecké tvůrčí činnosti poznává žák sám sebe v oblasti fyzické, kognitivní, emocionální, sociální a duchovní.

Otázkou pro mně, i z vlastní praxe, zůstává jak to ještě důrazněji zvědomit pro samotné žáky i pedagogy.

Jak se má změnit rozdělení oblastí a oborů, přiřazení oborů do oblastí, vztahy mezi obory a oblastmi a návaznosti oborů a oblastí mezi vzdělávacími stupni s ohledem na celostní rozvoj každého žáka?

poukazuje na rizika a navrhuje řešení

Jak navrhuje do vzdělávací oblasti zapracovat stěžejní témata HSR – digitalizace, wellbeing (všestranná pohoda a odolnost fyzická, psychická, sociální, duchovní), individualizace výuky, propojování formálního a neformálního vzdělávání, klimatická změna, společenské změny apod.?

*“Pro pochopení **klimatické krize** (dalšího významného tématu HSR), jako i následnou reflexi jejich důsledků....”* text poukazuje na návaznost na významné téma HSR, ovšem vidím v takto koncipovaném textu riziko zkratkovitosti s využitím převládajícího a populárního (ano, důležitého) povědomí o tom, co se děje hlavně pro budoucnost a přežití druhu homo sapiens) společenského narativu, který je komplexní a neredukovatelný na formulku “klimatická krize”. Téma je to vysoce aktuální, ovšem kontroverzní, když se na něj díváme v celé šířce jeho kontextů, důvodů a propojeností. Částečně se ho dotýkám i já díky vlastní umělecké praxi a je to komplexní problematika odkazující na mnoho oblastí fungování lidské společnosti.

“Umění a kultura ze své podstaty rozvíjí, prohlubuje a kultivuje kreativitu a jedinečnost žáka, umožňuje mu reflektovat svoje prožitky a emoce a vyjadřovat je skrze tvorbu spojenou s hledáním osobní výrazu.” Umění a kultura rozvíjí také myšlení, nejen prožitek a emoce, případně možnost sebevyjádření. Považuji to za redukci umění na emoční vyjádření a nedocení potenciálu, co umění kromě uváděného kultivuje. Z vlastní umělecké činnosti vnímám jak umělecká praxe formuje světonázor, rozšiřuje vědomosti z různých oblastí a oborů (v závislosti na tematice díla), zasazuje člověka do lidského a víc než lidského společenstva a mnohem víc.

V textu, a nejen v citovaném úseku, pozoruji silný akcent na emocionalitu a absenci kultivace povědomí a potenciálu množství jiných rovin existujících v Umění a kultuře. Vnímám to jako veliké riziko a nedostatek navrhované koncepce.

VARIANTA A a B **(k otázce č. 3, koncepční část)** **Koncepce vzdělávací oblasti Umění a kultura**

Poukázání na důležitost slova výchova považuji za smysluplné a důležité:

Pojem výchova v názvu oborů vnímáme jako zásadní, protože odkazuje na **obory s propracovanou didaktikou** a na **procesuálnost pedagogického působení**. Jedná se o výchovu a vzdělávání jako rozvíjení každého jedince v autentickou, vnitřně integrovanou a socializovanou osobnost (Průcha, 2013) v kontaktu s uměním a s jeho aktuálními podobami.

Rovněž na rizika způsobu zavádění změn:

Při zavádění změn kurikula je třeba brát v potaz empirickou realitu i jistou setrvačnost ve školství. Dle výzkumů Moree (2013) a Janíka (2013) lze uskutečňovat v rámci reformy vzdělávacího systému pouze malé kroky, jinak bude změna pouze formální a školní realitou nebude přijata. Je nutné zabezpečit dostatečně obsahově kvalitní výuku, která eliminuje fragmentizaci a vyprázdňenost.

Jako problematické vnímám navrhovanou terminologii “hlavní a rozvíjející obory”, která, bez objasnění kontextu, nastavuje zdánlivou hierarchii důležitosti uměleckých oborů. Zároveň je to již posun od zaužívané terminologie “doplňkové” a v souladu s tezí o pomalých krůčcích změn.

Ta ve variantě B absentuje a prezentuje z mého hlediska vhodnější koncepci vzdělávací oblasti Umění a kultura.

K využití nabídky kulturních institucí a již existujících projektů doplňuji informaci o projekty relevantní pro TPV: *Tanec do Škol* - Tanec Praha a primárně mezioborový projekt *Škola tančí* - Centrum Choreografického rozvoje, který propojuje tvůrčí proces a kreativní učení v jednotlivých oborech jak humanitních tak přírodovědných, nebo společenských.